

Polder Hegewarren



Conceptresultaten
Co-creatie

Kritische beschouwing

20-7-2021 – **Co-creatie – samen creëren, magie of schimmenspel?**

Al decennia slepen de plannen van Provincie Friesland zich voort om een nieuwe vaarweg dwars door de veenweiden van de Hegewarren en natuurgebied de Burd te graven, maar nu neemt dit concretere vormen aan, zij het verpakt in een publieksvriendelijk jasje. Deze vorm, het resultaat van een **zogenaamd ‘co-creatie’-proces**, dat in opdracht van GS Fryslan door een ‘ontwerpbureau’ samen met enkele vakmensen én enkele betrokkenen is uitgevoerd, werd op 17 juni jl [gepresenteerd](#) aan de bevolking.

De opdracht aan dit ‘co-creatie-team’ was om voor het veenweidegebied De Hegewarren, een **enclave in Nationaal Park de Alde Feanen**, oplossingen te bedenken, die gunstig zijn voor milieu, natuur en recreatie. Maar in de opdracht staat ook, dat bij elke oplossing tevens een alternatief mét vaarweg bijgeleverd diende te worden, een vaarverbinding voor vrachtschepen, tweemaal zo groot als de schepen die nu tussen de Wijde Ee en het Prinses Margrietkanaal varen.

Wij bogen ons over dit proces en de [conceptresultaten](#) ervan. Deze resultaten van co-creatie zullen in het najaar voorgelegd worden aan Provinciale Staten, die hiermee een keuze zullen moeten maken.

Het ‘Co-creatieteam’ werkte in opdracht van Gedeputeerde Staten van Friesland. Hoe dienen we nu naar deze conceptresultaten te kijken?

- Allereerst de opdracht. Het team heet ‘onafhankelijk’ te werk te gaan – maar dient zich natuurlijk te beperken tot zijn opdracht.
 - o Deze bestond uit een herinrichting van het landschap in de Hegewarren, om dit beter te laten aansluiten bij het aangrenzende Natura 2000 gebied. Naast herstel van natuurwaarden en milieueisen, zoals het stoppen van inklinking van het veen (door veenoxidatie, waardoor forse CO₂ uitstoot), diende men ook oog te hebben voor het Friese landschap en recreatie. Daarbij zou de intensieve veehouderij i.v.m. Natura 2000 goeddeels dienen te verdwijnen.
 - Van de gepresenteerde [resultaten](#) voldoet eigenlijk alleen de eerste optie goeddeels aan de gestelde eisen. Dit is ook de enige optie met wát aandacht voor **circulaire landbouw**.
 - al dienen vraagtekens geplaatst te worden bij toename van permanente bewoning in het centrum van dit gebied. Evenmin is er oog geweest voor de nadelen van moerasland voor de **volksgezondheid** (muggen als dragers van verschillende ziekteverwekkers die in opkomst zijn, o.a. malaria en Zika).
 - De andere opties zetten het veen goeddeels onder water, een situatie die grote vraagtekens oproept ten aanzien van behoud van het veen en van de voorgestelde rendabiliteit.
 - Overigens kan het veen bij juist beheer zelfs weer aangroeien (dit wordt niet genoemd).
 - o Maar bij elke optie diende meteen ook een alternatief bijgeleverd te worden mét nieuwe vaarweg door dit gebied, **een eis vanuit belangen, die in alle opzichten tegengesteld zijn** aan voornoemde natuur-, milieu- en recreatie-eisen - een blijk van dubbele agenda van GS?
 - Mede door het ontbreken van kades of beschoeiing blijft in deze opties van de natuur- en milieudoelen weinig tot niets over. Het Co-creatie-team heeft hier kennelijk weinig voeling mee gehad, ondanks dat zij tot in procenten uitrekenden wat de CO₂-effecten zouden zijn – berekeningen gebouwd op ‘blubber’: zie hieronder **‘Veenschade door Vaarweg’** (blz 3).
 - Ook **‘veiligheid’** moest een rol spelen. Met een juiste vraagstelling had ook hier een correct antwoord kunnen komen, maar net als bij de manke vraagstelling aan de RUG over veiligheid rond Eernewoude (met dus een mank antwoord), bleef ook hier de vraagstelling in gebreke. De veiligheid voor vrachtschepen onderling is wél correct meegenomen, maar voor veiligheid van recreatievaart ontbrak de kennis (hoewel die [binnen handbereik](#) was).
- Werken in opdracht houdt de beperking in, niet verder te kijken dan de opdracht. De voorgeschiedenis bleef dus buiten beeld. Zo ook het feit dat er binnen de Staten van Friesland nooit een inhoudelijke discussie is gevoerd over het nut voor ándere bedrijven van zo’n vaarweg, dan enkele bulkverwerkende firma’s in Drachten. Geen woord ook over het nut (??) van zo’n enorme ingreep voor regio of provincie.

- Dit door het ontbreken van feitelijke onderbouwing (bij door Smallingerland fors gemanipuleerde gegevens, en blind varen op de toekomst – ondanks de visie van Procap). Zie [Fabels & Feiten](#).
- Maar vooral ook door een **verkeerde vraagstelling** bij elk voorafgaand onderzoek. Want al die onderzoeken waren niet regionaal op Friesland gericht, maar slechts op behoud van Drachten als bulkhaven, teneinde m.n. Kijlstra Beton niet te verliezen. Want Kijlstra **dreigt** met vertrek uit Friesland, omdat Drachten relatief ver van zijn afzetgebied ligt. Een ev. gedwongen verhuizing naar het PM-kanaal zou voor Kijlstra de druppel zijn om uit Friesland te vertrekken.
- Die voor de hand liggende en door PS voorgestelde oplossing, om alle **bulk-overslag en industrie voor Friesland te concentreren aan de hoofdadere** (PM-kanaal en van Harinxma-kanaal) is echter (waarschijnlijk om deze reden) door GS zonder enig serieus onderzoek van tafel geveegd.
- Het Co-creatie-proces heet zo, wegens het meedoen hieraan door meerdere betrokkenen, burgers uit het betreffende gebied en belanghebbenden uit de omgeving. Door deze naam en aanpak zou dit proces een schijn van democratie en medezeggenschap moeten krijgen, maar het nut hiervan voor GS is vooral gelegen in het verkrijgen van inzicht in zoveel mogelijk potentiële hobbels, om deze uit de weg te kunnen ruimen voor het op een stemming aankomt.
- En nu krijgt PS dus de keuze uit opties, waarin vaarwegvarianten zijn opgenomen, welke voor enorme schade aan het veen zullen zorgen (milieu en natuur). Zelfs met de optie van 'beschoeid kanaal' zou dit het geval zijn, maar die optie is er niet. Daarmee schuift elk idee van 'duurzaamheid' helemaal buiten beeld, want waar gaat het om bij een onbeschermd vaarweg door veengrond :

Veen-schade door Vaarweg - door het graven zélf, maar ook het varen door onbeschermd veen veroorzaakt enorme extra schade.

- Veenoevers zijn kwetsbaar. Vooral golfslag en stroming zorgen er voor schade (www.veenweidefryslan.nl blz 17). Zelfs de slootkanten van boerensloten kalven al door de geringe stroming die een gemaal veroorzaakt af – en golven zijn daar niet eens.
- Een [rapport](#) uit 2020 over oeverafkalving bij veenweiden benadrukt nog eens extra, dat “Stabiele oevers ook kansen bieden, omdat ze direct en indirect bijdragen aan andere belangrijke thema’s zoals waterkwaliteit, biodiversiteit en klimaatopgave”. Een Cemt Va oever zonder beschoeiing zal allesbehalve ‘stabiel’ zijn.
- Naast golfslag en stroming noemt dit rapport ook nog “verzadiging van het veraarde veen met water *waardoor* de bodemstructuur (samenhang tussen bodemdeeltjes) verloren *gaat*”. {In de Hege Warren gaat het voornamelijk om ‘rietveen’, dat een prachtige structuur heeft; maar zodra daarin gerommeld wordt, gaat die structuur verloren (‘veraarding’). Als maatregelen tot behoud van het veen worden dus genoemd: bescherming tegen golfslag en stroming, én vooral niet baggeren}.
- Maar de vaarweg door Burd en Hege Warren is bestemd voor schepen met een laadvermogen tot 4000 ton, tweemaal zoveel als nu naar Drachten varen. Bij dat tonnage komt nog eens het gewicht van het schip zelf (globaal + 20%). Er wordt dus een massa van 4-5 miljoen liter water vooruit en opzij gedrukt om zo’n schip te laten passeren.
- Dit gaat gepaard met enorme druk door een boeggolf, daardoor forse stroming tussen schip en oever (uitleg zie gratisvaarbewijs.nl en eoc.nl) en zuiging.
- Daar is veen niet tegen bestand; door die enorme druk en dientengevolge forse stroming slijpt het veen weg en vermoddert, waardoor er steeds weer opnieuw gebaggerd zal moeten worden. Veel veen zal er dus niet overblijven – terwijl zogenaamd “de veenweideopgave aan de basis *van dit project* staat”, met duurzaamheid als leidmotief.
- De werkelijke basis van dit plan wordt gevormd door de **economische druk** die enkele bulkverwerkende bedrijven op gemeente en provincie uitoefenen om die vaarweg erdoor te drukken – vertrek uit Friesland wordt als dreiging ingezet. Een reële dreiging, omdat het achterland van Kijlstra niet hier ligt. Dit bedrijf zou liever elders zitten, en biedt dus bepaald geen garantie voor de toekomst.
- Hoe reëel is het dan dat een **ecologische EU subsidie** hierin de financiële pijn van de vaarweg nog wat zou moeten verzachten? terwijl bladzij 4 eigenlijk de cover van dit stuk had moeten zijn !

Polder Hegewarren



Conceptresultaten
Co-creatie

Kritische beschouwing